

Tai Tốt khi Lắng Nghe, Tai Xấu khi Không Nghe

Tại sao lau sậy “thì thào” khi gió thổi? Thần thoại Hy-lạp giải thích qua truyện này: Vua Midas làm phật lòng thần Apollo nên bị thần cho mọc hai cái tai lừa. Vua buồn lắm, bịt kín để không ai thấy, nhưng không giấu được người thợ hót tóc, ngoáy lỗ tai cho mình. Vua bắt anh phải thề giữ kín. Anh bị ray rứt vì không nói ra được; sau nghĩ ra một cách, đó là đào hố sâu, rồi kê miệng sát hố, nói thỏa thích cho hố “nghe”: “Vua Midas có lỗ tai lừa! Midas có lỗ tai lừa! Midas... tai lừa”, rồi lấp đất đầy hố. Từ miệng hố lấp đầy nảy sinh ra những cây lau sậy. Mỗi khi gió thổi, chúng thì thào: “Vua Midas có lỗ tai lừa. Midas... tai lừa...” (Theo Nguyễn Huy Cận, *Cái Cười Của Thánh Nhân*, trang 62).

Âu tây đề cập tới nói và nghe; Á đông đề cập tới nói và nghe. Người viết có bài về nói thì cần có bài về nghe. Có nhiều cách nghe: Nghe bùi tai, nghe như rót vào tai, nghe lọt tai, nghe ngược nghe xuôi... Hoặc: Nghe êm đềm, nghe thánh thót, nghe ni non, nghe nã lòng, nghe thâm thía... Hay là: Nghe lộn ruột, nghe nhầm tai, nghe ngứa tai, nghe như vịt nghe sấm, v.v.

Chết vì nghe, sống cũng vì nghe. Xấu tốt là tùy cách nghe. Thiếu phụ Nam Xương là điển hình cho việc “chết vì nghe”: Có đôi vợ chồng trẻ rất mực thương yêu, nhưng nước non tao loạn, nên người chồng phải xuất chinh diệt giặc. Sau ba năm, thanh bình trở lại, anh về quê cũ. Vợ hiền hớn hờ mang con ra tận đầu làng đón chồng. Trao con cho anh, chị vào chợ mua thức ăn cho bữa tối sum vầy. Về nhà, người chồng chỉ vào mình nói với con: “Gọi ‘ba’ là ba đi!” Nghe nói đến “ba”, đứa trẻ bĩu môi nói lại: “Ông không phải là ‘ba’! Mỗi đêm ba đều về. Hễ má ngồi thì ba ngồi. Hễ má nằm thì ba nằm.” Nghe con nói thế, người chồng toát mồ hôi. Anh bỏ ngay nhà, đi lang thang, say sưa đêm ngày. Người vợ quá đau lòng. Đến ngày thứ tư, chịu không nổi cảnh tang thương mà không biết tại sao, chị nhẩy xuống sông tự vận. Người chồng về nuôi con. Đến tối, chàng thắp ngọn đèn dầu để bên giường, bóng in lên vách. Đưa con chỉ vào bong chàng và nói: “Ba đây nè! Đây nè!” Nghe vậy anh sững sột hỏi lối xóm cho rõ sự tình. Lúc đó anh mới biết rằng: Con đi học, thấy các trẻ khác có ba, về nhà hỏi má “ba đâu”. Nghe hỏi, người vợ ôm con trong lòng, chỉ vào bóng mình và nói: “Ba đây nè.” Để con tin đó là ba của nó, mỗi tối đem về, chị đã nói chuyện thật lâu với “cả hai cha con” đến khi nằm ngủ. Nghe vậy, anh chết lặng, nhưng quá trễ!

Nói đến nghe là nói đến tai. Về khả năng nghe thì có thính tai, nặng tai, tai nghễnh ngãng, tai điếc (khác với “điếc tai”)... Về hình dáng thì có tai vênh, tai cụp, tai lừa, tai chuột, tai dài, tai to, tai sang, tai “phật”; đàn bà con gái –đàn ông con trai nữa– để đeo vào tai đủ thứ để làm đẹp, nhưng có khi lại làm xấu tai. Về tâm lý đạo đức thì tai đi liền với cách thức nghe vì tai chỉ dùng để nghe.

Vậy liên hệ tự nhiên giữa người này với người kia, và liên hệ siêu nhiên giữa người với thần thánh đi đôi với liên hệ tình cảm, con tim, hay liên hệ giữa suy nghĩ của trí óc và việc làm của cơ thể. Suy nghĩ là trừu tượng, việc làm là cụ thể. Do đó khi viết về “Tai Tốt là Tai Lắng Nghe, Tai Xấu là Tai Không Nghe” đã nhập đề bằng truyện “Vua Midas có tai lừa” và truyện “Thiếu phụ Nam Xương”. Đa số tôn giáo giống nhau về “hình như hạ”, khuyến khích việc làm tốt; nhưng khác nhau về suy luận “hình nhi thượng”, hiểu biết về nguồn gốc phát sinh ra tốt lành. Vì vậy thần thoại (như Apollo) của Hy Lạp hay Lão Tử của Trung Hoa không giúp xác tín được “Thiên Chúa là Tình Yêu” (I Jn. 4:8), nhưng có thể giúp cư xử khá hơn nhờ tập luyện cho có “tai tốt”, “nghe thâm thía”, tránh “nghe như vịt nghe sấm”.

Vậy muốn “tai tốt”, mình sống tốt hơn, thì cần tránh trả thù như thần Apollo. Gọi là “thần” hay “thần thoại” vì do người xưa đặt ra để răn đời. Vì là sản phẩm của “nhân thế” nên Apollo cũng

phản ứng thật “phạm nhân”. Đó là khi gặp điều khó nghe thì Apollo đã trả thù bằng cách phạt người khác ý với mình có tai lừa. Từ đây rút ra bài học là: Cần thông cảm với người, kể cả người tưởng tượng như thần thánh. Mình dễ “thần thoại hóa”, trong khi vợ, chồng, con, bố mẹ chồng, hoặc ông ấy, cô ấy... cũng là người như mình nên có điều đúng điều sai như mình. Khi vợ có lỗi thì dễ nói với chồng rằng “Anh phải hiểu em chứ!”; vậy thì vợ đã thông cảm với chồng tới đâu khi chàng có lỗi, rồi chàng cũng nói “Em phải hiểu anh chứ!”? Con người dễ bông bột, nghe chưa rõ nguyên do đã kết tội, như chàng Trương kết tội vợ tại Nam Xương, nên cần *lắng nghe* lời Chúa: “Anh em đừng xét đoán để khỏi bị Thiên Chúa xét đoán” (Mt. 7:1).

Anh thợ hớt tóc đã gạt bỏ tâm lý “ray rứt vì không nói ra được” bằng cách đào hố sâu, kê miệng “dốc bầu tâm sự.” Bụi lau sậy tán đồng thông cảm bằng cách thì thảo với nhau... Bài học ở đây là: Muốn chữa “bệnh” cãi nhau giữa vợ chồng hoặc với bất cứ ai, thì cần nhận rằng mình có nhu cầu “xả cỗi lòng”, “dốc bầu tâm sự”. Muốn sống tốt thì cần có người nghe mình nói. Việc chính yếu trong các văn phòng tâm lý không phải là đưa ra giải pháp, mà trước tiên là dành thời giờ để nghe khách hàng (con bệnh) tuôn trào, trút ra các uẩn khúc mà không bị xét đoán là nói đúng hay sai, mà chỉ cần nói thật lòng, không dối lòng, không lừa dối chính mình.

Nói thật lòng và nghe thật lòng là căn bản trong bàn hỏi tâm lý và Bí Tích Hòa Giải. Nhưng điều hay hơn, tốt hơn khi Xung Tội, đó là ngoài việc tâm lý được nhẹ nhàng, thì cả tinh thần hay linh hồn cũng nhẹ nhàng. Mà tinh thần hay linh hồn còn quan trọng hơn tâm lý, vì tâm lý thì thay đổi, còn tinh thần thì bất biến. Nhiều người bỏ Xung Tội, bỏ việc được nói và được nghe... miễn phí, nên mất nhiều phí tổn mà kết quả vốn là để bỏ nhau, ly dị, con ở với mẹ thì bị xa cha, mà ở với cha thì bị xa mẹ.

Truyện “Thiếu Phụ Nam Xương” cho thấy “yêu nhau là cần nhưng chưa đủ” để sống tốt mãi bên nhau, hoặc sống xác mà không sống lòng. Lúc đó sống cũng như chết vì lòng xa nhau; không trăm năm hạnh phúc, mà trăm năm lục đục. Người chồng là chàng Trương không nói nên vợ không nghe được ray rứt trong lòng anh. Cô vợ cũng câm nín không nói, nên chàng Trương lại càng không nghe được những ray rứt trong lòng cô. Nếu hai vợ chồng, hai gia đình, hoặc hai bạn hữu có điều ray rứt “kèn kện” trong lòng, mà chủ quan cho rằng mình biết rồi, “nói cũng vậy thôi” hoặc “nghe cũng vậy thôi”, như vậy thì tự làm mình chết... thôi!

Vị tổng giám đốc nọ phải trả giá rất đắt cho sự an vui của mình, đó là con gái ông tự tử, vợ chết vì ông không nghe, coi bà như đày tớ. Qua những bi thảm cùng tận này thì ông từ “tai xấu” thành “tai tốt”, tai biết nghe. Trước khi xảy ra con chết, vợ chết, ông luôn gạ đi, không nghe. Nhiều ngày tháng sau các thảm cảnh, thì ông để bạn hữu, các cháu, các người trong hội đoàn đến nhà cầu nguyện, nói chuyện, và ông chân thật “lắng nghe”; khi ông vui vẻ để người thân chở cả xe lăn đến dự Lễ Chúa Nhật và thật lòng “nghe giảng”; khi ông nghe mà không chặn họng, thì từ đó ông hết buồn. Hết câm nín. Hết khinh khỉnh. Có người cho rằng trước khi được giải thoát thì ông đã khinh khỉnh cả với Chúa. Vậy mà nay ông như “Hát lên bài ca! Hỡi ngàn dân, hãy hát lên bài ca chúc tụng Thiên Chúa. Sáng trong niềm tin...” Khi ông không coi mình hơn người thì người mến phục ông hơn. Ông vui, người vui, người xung quanh ông vui và coi như “phép lạ” làm ông đổi đời, “biết nghe.”

Trở ngại lớn cho việc lắng nghe là chặn họng! Đã không nghe mà còn cắt ngang, nhả mặt, ngăn chặn. Đúng là “chặn họng”! Vì tai mình thuộc loại “tai lừa”, “tai xấu”, “xấu tai”, nên mình cũng “xấu miệng”; mở miệng là nói xấu, làm cho vợ, cho chồng con bị xấu hổ, xấu mặt. Từ đó không ai nói với ai, không ai nghe ai. Nhà như chiến trường hoặc như bãi tha ma. Sống mà như chết vì trong lòng đã chết. Tình yêu đã chết. Sống cạnh nhau như hai bóng ma, oan hồn. Đau khổ là thế. Bỏ nhau, ly dị là thế.

Còn “tai tốt” là tai nhận nài lắng nghe. Vậy muốn thương yêu thông cảm thì cần “làm ra thời giờ” để nghe mình, nghe bạn đời, nghe con, nghe cha mẹ, nghe người. Khi có thời giờ cho nhau

thì đó là “tai tốt”. Và tai tốt đi với miệng tốt. Tốt tai tốt miệng thì dễ tốt bụng, dễ mang lại niềm vui chân thật cho mình và cho người.

Truyện “giã từ ba vì ba không lắng nghe con” đã viết ở nhiều sách, nghe rằng khi vượt biên thì vợ và các con đều chết, sống sót người bố và con trai tuổi 17. Khi định cư, cậu học tối ưu hạng, làm chủ tịch tổng hội sinh viên quốc tế. Nhưng ông bố độc tài ích kỷ, không nghe con. Lần nọ như linh cảm sắp chết, anh không sao mở miệng để nói rằng mình phải đi họp ban tối. Gần 9 giờ anh mới lí nhí thưa với người cha làm li. Ông nói xẵng: “Lại bỏ bố mày hả? Mười giờ phải về!” Anh đau đớn ra đi. Với nhiều việc bàn thảo, khi về lại thì đã quá 12 giờ khuya. Người bố vừa quát vừa lấy cây quạt anh túi bụi. Anh vừa đỡ đòn vừa chạy trốn vào phòng; rồi bước ra, nói như van lạy: “Thưa ba...” Người bố giang tay đập nữa. Anh lảo ngược vào phòng. Giây lát có tiếng “đoàng” chát chúa. Anh dùng súng của ông bắn vào đầu, mắt trợn trừng, máu tuôn đầy trên tờ giấy viết nguyện ước ngoạc “Con vĩnh biệt ba, vì ba không lắng nghe con.”

Chúa Giêsu lúc nghiêm trọng thì nói lên sự xác tín: “Lạy Cha, con cảm tạ Cha hằng nghe lời con” (Jn. 11: 41). Còn tôi và bạn lắng nghe thế nào? Nghe Chúa? Nghe người? Và rất cần nghe mình. Hay là có “tai xấu”, vĩnh biệt vì không nghe? Mong có “tai tốt” biết lắng nghe!■